

Proves d'accés a la universitat. Curs 2009-2010

Llengua catalana i literatura

Exemple del nou model d'examen

Cal escollir una de les dues opcions (A o B) per a les parts 1 i 2 de l'examen (Comprensió lectora / Expressió escrita). La part 3 (Reflexió lingüística) és comuna per a les dues opcions.

Opció A

Llegiu aquest text i responeu a les qüestions següents.

—Feia poc que un dragó havia entrat a casa. S'estava a la cuina. Els nens se'l miraven amb interès i amb una mica de por. S'amagava rere els prestatges, corria per terra, no hi havia manera de caçar-lo. Tenia una escombra a mà i vaig pensar que la millor solució era anar-lo empentant fins que trobés la porta. T'asseguro que la meva intenció no era matar-lo i, de fet, no el vaig matar. En vaig matar la cua. Vaig dir als nens que la cua dels dragons torna a brotar. Vaig dir-ho així mateix, i ara em sembla una estupidesa, però «brotar» va ser la paraula que aleshores em va venir. De fet, mai no he sabut si era veritat o no que els dragons recuperaven la cua perduda, però els nens fins i tot ho van trobar lògic, acceptable. Potser ho havien estudiat a l'escola. El dragó va fugir després d'una persecució ferotge, però, a la cuina, hi va quedar un tros de cua. No hi vaig pensar de seguida, però després, i no em preguntis per què, se'm va ocórrer de comprovar el temps que la cua es movia lluny del dragó. Cent trenta segons, comptant els deu que vaig trigar a reaccionar. No et puc dir si la cua sola sempre viu tanta estona, però vaig trobar que era molta estona per a una cua de dragó. La vam estar mirant com si fóssim científics, com si haguéssim de fer una investigació sobre cues de dragons. La nena va voler tocar-la i li vaig dir que no: «Sobretot no la toqueu!». Em feia por que les gotes de sang de la part ampla de la cua fossin verinoses, o que duguessin alguna infecció, o alguna cosa per l'estil. La cua s'hi va estar dos minuts i deu segons, al recollidor de pols. Es movia i semblava que avancés, que volgués retrobar-se amb la resta de dragó. Primer, amb vehemència. Després, a poc a poc, amb una extrema lentitud. Fins que, al final, va deixar de moure's.

Josep M. Fonalleras, *Sis homes* (fragment). 2005

1. Comprensió lectora:

1.1. Proposeu un títol escaient per al fragment que heu llegit, que porti informació sobre el contingut i sobre el caràcter d'aquest text (utilitzeu 10 paraules, com a màxim)

[0'5 punts]

1.2. Per què diríeu que a l'autor li sembla una estupidesa haver dit als nens que la cua del dragó tornaria a «brotar»? (responeu amb 20 paraules, com a màxim)

[1 punt]

1.3. Contesta si són veritat o són falses (V/F) les següents afirmacions, partint del que diu el text:

- a) El narrador volia matar el dragó, però només en va poder matar la cua.
- b) Els nens van trobar lògic que als dragons els torni a sortir la cua, si els l'han tallada.
- c) La sang de la cua dels dragons és verinosa.
- d) La cua del dragó va bellugar-se durant més de dos minuts sobre el recollidor de pols.
- e) Uns científics van fer una investigació sobre les cues dels dragons.

[0'5 punts]

1.4. Quin tipus de text predomina en el fragment que heu llegit.

- a) text argumentatiu
- b) text instructiu
- c) text conversacional
- d) text narratiu

[0'5 punts. Si la resposta és errònia, es descomptaran 0'15 punts. Si no responeu la pregunta, no s'aplicarà cap descompte]

1.5. Assenyala quina de les següents paraules podria funcionar, en el text, com a sinònim de **vehemència**:

- a) insistència
- b) redundància
- c) petulància
- d) decadència

[0'5 punts. Si la resposta és errònia, es descomptaran 0'15 punts. Si no responeu la pregunta, no s'aplicarà cap descompte]

1.6. Indiqueu quin és l'únic nom, en cada llista, que no correspon a cap dels personatges que apareixen a les novel·les que heu llegit durant el segon curs del batxillerat:

1.6.1. Personatges de *Mirall trencat*, de Mercè Rodoreda:

- a) Eladi Farriols
- b) Sofia Valldaura
- c) Miquel Masdéu
- d) Andreu Pujol
- e) l'Armanda
- f) el notari Riera

[0'5 punts]

1.6.2. Personatges de *La bogeria*, de Narcís Oller:

- a) la Salomé
- b) Daniel Serrallonga
- c) en Giberga
- d) la Matildeta
- e) l'Armengol
- f) la Tuies

[0'5 punts]

2. Expressió escrita:

2.1. El text que heu llegit està redactat en primera persona i en estil directe. Agafeu el fragment que va des de «No hi vaig pensar de seguida...» fins a «Sobretot no la toqueu!», i feu-ne una versió literal però en estil indirecte, en què només s'utilitzi la tercera persona en els temps verbals.

[1'5 punts]

2.2. Suposem que els nens al·ludits en el text són un nen i una nena (la que volia tocar la cua del dragó), d'uns deu anys. Imagineu i escriviu un hipotètic diàleg entre ells dos, després que l'autor els ha advertit: «Sobretot, no la toqueu!». Mireu que el diàleg resulti adequat i versemblant. El vostre text ha de tenir entre 80 i 100 paraules.

[1'5 punts]

2.3. El protagonista del text de Fonalleras diu que va matar una cua de dragó. Tant **matar** com **cua** poden prendre, en català, un sentit figurat diferent del seu sentit recte. Escriviu dues frases amb cadascun d'aquests mots i feu que hi prenguin sentits diferents.

[1 punt]

Opció B

Llegiu aquest text i responeu a les qüestions següents.

AFINITATS

El català és una llengua romànica, resultant de l'evolució local del llatí parlat en el país en temps dels romans. Ocupa una posició central entre les llengües de la família romànica. En la seva forma actual presenta semblances particulars amb moltes d'elles. Es curiós de notar que algú ha anomenat "català dels Alps" el reto-romànic, llengua del Friül i el Sudest de Suïssa, a causa d'aquestes analogies; i fins és possible de citar algunes frases que són comunes al català amb la més allunyada de les llengües romàniques, el romanès; p. ex. *foc nou* o *cap de bou* volen dir el mateix en els dos idiomes i es pronuncien si fa no fa igual. Però naturalment res d'això no té més valor que el d'una curiositat; aquests casos accidentals són resultat del caràcter conservador dels dos llenguatges, que de vegades han romàs molt fidels a les formes llatines primitives, i en general es tracta de llengües molt diferents. D'altra banda ningú no se sorprendrà de saber que el català mostra les semblances més grans amb els membres més veïns dins la comunitat romànica, tot donant proves, però, de tendències originals i independents en tots els casos.

Joan Coromines, *El que s'ha de saber de la llengua catalana*, 1954

1. Comprensió lectora:

1.1. Segons el text, les afinitats del català amb el reto-romànic i amb el romanès són més grans o més petites que amb altres llengües romàniques?

[0'5 punts]

1.2. En aquest fragment tan breu hi ha molta informació concentrada. Algunes coses que s'hi expliquen són, tanmateix, exemples o aclariments per precisar el sentit d'allò que s'afirma. Localitzeu les cinc o sis afirmacions de tipus absolut que hi ha al text, i feu-ne una llista ordenada, expressant-les d'una manera ben esquemàtica i despullades de tot comentari:

[1 punt]

1.3. Contesteu si són veritat o són falses (V/F) les següents afirmacions, partint del que diu el text:

- a) A la zona dels Alps s'hi parla una forma de català.
- b) El català i el romanès són dues llengües romàniques que tenen un caràcter conservador.
- c) L'expressió *foc nou*, en romanès, vol dir el mateix que *cap de bou*.
- d) El català manté diferències fins amb les llengües romàniques més veïnes.
- e) El català s'assembla més amb les llengües romàniques més veïnes.

[0'5 punts]

1.4. El text que heu llegit pertany a un llibre de divulgació científica, i el registre utilitzat s'aproxima al que és propi d'alguns textos periodístics. En quin d'aquests quatre tipus de text periodístic el podríem incloure?

- a) entrevista
- b) crònica
- c) opinió
- d) reportatge

[0'5 punts. Si la resposta és errònia, es descomptaran 0'15 punts. Si no responeu la pregunta, no s'aplicarà cap descompte]

1.5. Assenyala quina de les següents formes verbals podria funcionar, en el text, amb un sentit equivalent a la forma **han romàs** (molt fidels...):

- a) han lluitat
- b) s'han mantingut
- c) han tornat
- d) s'han confós

[0'5 punts. Si la resposta és errònia, es descomptaran 0'15 punts. Si no responeu la pregunta, no s'aplicarà cap descompte]

1.6. Identifica, d'entre els fragments reproduïts, els que pertanyen a les novel·les que has llegit durant el segon curs del batxillerat:

1.6.1. Quin d'aquests tres textos correspon a *Mirall trencat*, de Mercè Rodoreda?

a) «A mig hivern l'Eladi estigué malalt. La convalescència fou llarga. Se'l veia minvat. A la primavera es reféu una mica. S'esforçava a baixar l'escala amb els aires d'abans, tot cordant-se els guants i amb el bastó penjat al braç... si trobava algun conegut el saludava però no s'aturava mai a enraonar amb ningú. Un matí d'abril sortí de casa d'hora. Anava a complir una cosa que s'havia promès de fer. Entrà un moment a veure la Teresa, que la mort de la Maria havia afectat molt. La trobà envellida; i ella, quan veié el seu gendre, pensà: — Quina ruïna.»

b) «Encara és del meu record aquella època en la qual el mar era mirat com una immensa medecina de color blau una mica perillosa i de la qual no es podia abusar gaire. Per a prendre aquesta medecina, les famílies abans havien de consultar el metge, s'havien de posar una mena de vestits de penitents medievals o d'encartats per la Santa Inquisició, havien de freqüentar uns establiments amb estores, persianes i fulles de col, i quan tornaven de prendre la medecina del bany de mar semblava que havien fet una gran cosa, plena de risc i de procacitat, que els proporcionava la crítica àcida d'algun parent, el qual criava canaris al rebost i altra mena de paràsits damunt la pròpia epidermis.»

c) «Quan el capità Castelltort va arribar a Londres, va entendre que aterrava en un altre planeta. A l'ambaixada anglesa de Lisboa, li havien indicat l'adreça d'un hotel barat: Durrant's, al George Street. Va constatar de seguit que el xim-xim i l'humor anglès no eren cap tòpic. Acabava de pujar en un taxi davant l'estació de Waterloo quan els bombarders alemanys, menys assidus que per l'estiu de 1940, li van donar la benvinguda.»

[0'5 punts]

1.6.2. Quin d'aquests tres textos correspon a *La bogeria*, de Narcís Oller?

a) «De les dues collites de bolets, la primera de l'any, la de juny, sol ésser la menys abundosa i fins passa desaparebuda de molts. No pas del boletaire que s'ha aixecat abans de la punta d'alba. Ell agafa un cistell al braç, clava la porta i consulta l'aire del cel. És un aire una mica indecís, enterbolit una mica. El boletaire que, del seu clot de vall, no pot observar la boirada que clou els cims pensa que aquest tel és el darrer de la nit i que s'esvairà de seguida.»

b) «Doncs tornem-hi, si et plau. Es vota la monarquia i arriba l'assassinat d'en Prim. Compta, compta la sotragada que havia de rebre, l'esperit d'aquell idòlatra! Diu que en aquells moments es trobava a Vilaniu buscant pedaç per al que ja no n'admetia; per a la fundició, que va haver de tancar; per a sa germana Adela, a qui, després d'una bona mà de garrotades que la van deixar com nova, va haver de dur a un dels seus masos per tenir-la amagada.»

c) «Totes del primeres tendències, i totes les seves aficions quan va tenir de quatre a cinc anys, no passaven de la botiga. No arribaven ni al quartel d'allí al davant. Només amb un cabdell de fil s'entretenia hores i hores: el cabdellava, el descabdellava, semblava que volgués comptar les canes, com si ja pressentís la importància d'això de les mides, i sempre el tornava al seu lloc sense equivocar-se de caps. Amb dugues dotzenes de botons, apilant-los, arreglant-los, i tornant-los a apilotar, hi jugava tota la tarda, i si en perdia un, plegava i es quedava malhumorat.»

[0'5 punts]

2. Expressió escrita:

2.1. La primera frase del text conté una definició molt sintètica de què és una llengua romànica: una llengua «resultant de l'evolució local del llatí parlat en el país en temps dels romans». Torneu a explicar això mateix amb unes altres paraules, amb més espai i d'una manera més planera (utilitzeu 40 paraules com a màxim) .

[1'5 punts]

2.2. Aplicada a les llengües, la paraula *afinitat*, que apareix al títol, té un sentit molt determinat. Però aquest terme pot usar-se també en altres contextos, i llavors pren sentits una mica diferents. Penseu en alguna persona, real o imaginària, amb qui tingueu afinitats d'algun tipus, i expliqueu-les breument. El vostre text ha de tenir entre 80 i 100 paraules.

[1'5 punts]

2.3. Al text s'esmenten les construccions *foc nou* i *cap de bou*, que volen dir el mateix en català i en romanès. Els mots **cap** i **foc**, però, poden tenir diferents significats en català, segons el context. Escriviu dues frases amb cadascuna d'aquestes paraules en què prenguin sentits clarament diferents.

[1 punt]

Opcions A i B (Part comuna)**3. Reflexió lingüística:**

3.1. Mireu-vos aquest fragment i contesteu les preguntes que es fan a continuació:

«L'avi va entrar a la cuina i va trobar les nétes que ja l'esperaven amb un regal. Ell va agrair-los el detall amb una abraçada i les va estirar cap al carrer: —Anem a comprar lllaminadures; ja sé que us en queden molt poques»

a) Anoteu tots els pronoms febles que hi apareixen:

b) Quins d'aquests són pronoms personals?

c) Assenyaleu la persona i el nombre de tots els pronoms personals que apareixen al text:

d) Indiqueu la funció sintàctica de cadascun d'aquests pronoms:

e) Digueu quin és l'antecedent de cadascun d'ells en el text:

[0'5 punts]

3.2. Construeix una oració adverbial causal i una altra de consecutiva a partir de les parelles d'oracions següents :

a) El govern ha posat el cas a votació. Les pressions polítiques han estat molt fortes.

CAUSAL:
.....

CONSECUTIVA:
.....

b) El vent ha bufat molt fort a l'Empordà. Els bombers de la Bisbal han hagut de socórrer molts veïns.

CAUSAL:
.....

CONSECUTIVA:
.....

[0'5 punts]

3.3. D'entre les següents formes verbals, quina és la que correspon a la tercera persona plural del present de subjuntiu del verb **fer**?

b) fagin

d) facin

e) fessin

f) fecin

[0'5 punts. Si la resposta és errònia, es descomptaran 0'15 punts. Si no responeu la pregunta, no s'aplicarà cap descompte]

3.4. Quina d'aquestes paraules **no** conté el so [s]?

a) sal

b) roser

c) bardissa

d) vencedor

[0'5 punts. Si la resposta és errònia, es descomptaran 0'15 punts. Si no responeu la pregunta, no s'aplicarà cap descompte]